

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Odpovědnost člena statutárního orgánu obchodní společnosti za nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu

Podat či nepodat? Dilema, které může potrápít a v minulosti jistě potrápilo mnoho osob působících ve statutárním orgánu obchodní společnosti v situaci, kdy se spravované společnosti přestane dařit do té míry, že skončí v úpadku. Z pohledu zákonodárce jednoznačná situace přitom nebývá v praxi jednoznačně řešena, a brzy odpovědná osoba často podléhá nátlakům akcionářů či smluvních partnerů a s obavou ze ztráty lákavé odměny za výkon funkce insolvenční návrh k soudu nepodá. Vzhledem k modernímu trendu dravých věřitelů ovšem takové opomenutí může přijít velmi draho.

Každý, kdo se dostane do nepříznivé finanční situace, by se měl alespoň z morálních důvodů pokusit tuto situaci aktivně řešit. Nikdo jistě nechce být pro svůj úpadek terčem sociální ostrakizace a nikdo jistě nestojí ani o šrám na dobré pověsti. Setrvání v úpadečném režimu nicméně přináší mnoho nebezpečí jak pro dlužníka, jehož úpadek je prohlubován, tak i pro třetí osoby, které s dlužníkem vstupují do smluvních vztahů. Zákonodárce proto v § 98 InsZ zakotvil pro vybranou skupinu dlužníků povinnost úpadek pod taktovkou insolvenčního správce řešit a vztahy s věřiteli vypořádat v insolvenčním řízení.

Jelikož ale samotná regulace k zabránění nedbalému jednání zpravidla nepostačuje, zákonodárce pojistil poškozené věřitele také zakotvením sankce v podobě odpovědnost za škodu osob, které insolvenční návrh v rozporu se zákonem řádně a včas nepodají.

Kdy vzniká povinnost podat insolvenční návrh?

Výše citované ustanovení zakotvuje dvě základní podmínky pro posouzení vzniku povinnosti podat na obchodní společnost insolvenční návrh, a to úpadek obchodní společnosti a vědomost o něm.[\[1\]](#)

Úpadek je základním institutem insolvenčního zákona, který zřejmě není zapotřebí blíže představovat. Připomeňme si jen, že úpadek se může vyskytnout ve dvou formách, a to jako platební neschopnost a předlužení. Platební neschopnost nastává, pokud má dlužník více věřitelů, peněžité závazky po dobu více než třicet dnů po splatnosti a tyto není schopen věřitelům plnit. Předlužení nastává, pokud souhrn závazků převyší hodnotu majetku, a to při pluralitě věřitelů. Vědomost o úpadku je pak převážně subjektivním prvkem, který se bude i aktivním věřitelům špatně prokazovat. Jako výchozí bod úpadku bude v praxi zpravidla chápán okamžik, od kterého úpadek vyplývá z účetnictví dlužníka. Člen statutárního orgánu obchodní společnosti by ale vždy měl mít na paměti, že úpadek lze zjistit i jinými způsoby, např. dle dat splatnosti zjištěných pohledávek věřitelů.

S podáním insolvenčního návrhu tak není vhodné dlouho otálet. Každý den se počítá a pokud bude člen statutárního orgánu splnění povinnosti dlouho odkládat, brzy bude dlužníka v úpadku následovat. Příprava insolvenčního návrhu by měla začít bezodkladně poté, co se člen statutárního orgánu o úpadku spravované obchodní společnosti dozvěděl. Subjektivní povědomí o (hrozícím)

úpadku je výhodou, jelikož dává určitý prostor pro jeho alternativní řešení. Jakmile ale budou navenek patrné i prokazatelné vnější ukazatele úpadku, není na co čekat a člen statutárního orgánu obchodní společnosti by měl insolvenčního návrh podat „*bez zbytečného odkladu*“ poté, co se o úpadku dozvěděl či se při náležité pečlivosti o úpadku dozvědět měl. Co to v praxi znamená?

Ustanovení je zapotřebí interpretovat ve světle jeho účelu, kterým je ochrana věřitelů (i budoucích) a zabránění prohlubování úpadku dlužníka. Časový úsek by tedy měl být co nejkratší a zahrnovat zejména čas na přípravu samotného insolvenčního návrhu a jeho příloh. Myslím si, že do časového úseku lze zahrnout také čas nezbytný pro svolání valné hromady obchodní společnosti pro zajištění financování obchodní společnosti. Pokud by došlo k přítoku investic, věřitelé by jistě netratili a společnost by se vyhnula všem sociálním kulkám spojeným s úpadkem. To samozřejmě nebude vhodné v případě, ve kterém již je na společnost pravomocně zastavena exekuce či výkon rozhodnutí z důvodu, že cena závazků podniku převyší cenu majetku.

Odpovědnost členů statutárního orgánu za škodu

Osobní odpovědnost členů statutárního orgánu není v „novém“ právu až tak vzácným jevem a lze se k ní jistě dopracovat vícero způsoby. Odpovědnost za zmeškání včasného podání, či za nepodání insolvenčního návrhu je specificky upravena v § 99 odst. 1 InsZ, podle kterého „*osoba, která v rozporu s ustanovením § 98 nepodala insolvenční návrh, odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti.*“ Osobou povinnou podat za obchodní společnost insolvenční návrh je dle § 98 odst. 2 InsZ zejména člen statutárního orgánu obchodní společnosti.

Odpovědnost za pozdní podání insolvenčního návrhu je obecnou občanskoprávní odpovědností za škodu (presumuje se zavinění).^[2] Náhradu škody může aktivně legitimovaný věřitel žalovat kdykoli poté, co bude jeho přihlášená pohledávka zjištěna v insolvenčním řízení upadnuvší obchodní společnosti, zjistí-li alespoň přibližnou výši škody. Zavinění odpovědné osoby se presumuje, a pokud bude z veřejných zdrojů patrné, že insolvenční návrh měl být podán dříve, lze takovou žalobu očekávat. Věřitel je totiž v žalobě povinen tvrdit a prokázat pouze to, že obchodní společnost je v úpadku, že nebyl včas podán dlužnický insolvenční návrh a že věřiteli vznikla škoda.^[3]

Výše škody je ve smyslu § 99 odst. 2 InsZ relativně paušální, jelikož „*spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.*“ Takové řešení se jeví jako poměrně nešťastné, jelikož v základu nijak nezohledňuje skutečnou škodu způsobenou v příčinné souvislosti odpovědnou osobou.^[4] Věřitel bude zpravidla rovnou uplatňovat celou výši této škody.

Insolvenční zákon nicméně dává členům statutárních orgánů prostor pro liberaci, a to buď pro absenci vlivu (včasného) nesplnění povinnosti na výši škody, a pro vnější objektivní skutečnosti. Výše škody stanovená § 99 odst. 2 InsZ tak může být zcela či i částečně redukována v jejich prospěch. Vzhledem k tomu, že se příčinná souvislost k výši škody presumuje, je právě člen statutárního orgánu tím, kdo musí prostor pro aplikaci liberačních důvodů nejen tvrdit, ale i prokazovat. Škoda ve smyslu ustanovení § 99 odst. 2 InsZ tak bude představovat pouze startovní horní hranici, která bude insolvenčním soudem potenciálně redukována.

V praxi proto mohou nastat dvě situace:

- i. úpadek obchodní společnosti nastal před uzavřením smlouvy s žalobcem, tedy za situace, kdy člen statutárního orgánu místo splnění povinnosti podat insolvenční návrh na spravovanou obchodní společnost uzavřel novou smlouvu s žalobcem.
- ii. úpadek nastal po uzavření smlouvy s žalobcem, tedy v době, kdy se během uzavření smlouvy s žalobcem obchodní společnost ještě nenacházela v úpadku, ale posléze se do úpadku dostala a

člen statutárního orgánu přesto insolvenční návrh nepodal.

V prvním případě lze předpokládat, že kdyby člen statutárního orgánu splnil povinnost podat insolvenční návrh řádně a včas, žalobce by mohl zjistit úpadek dlužníka z insolvenčního rejstříku a smlouvu by s dlužníkem neuzavřel. V této situaci nebude škoda podle § 99 odst. 2 InsZ redukována.

Ve druhém případě nelze vyloučit, že by žalobce s dlužníkem smlouvu uzavřel tak či tak, protože by v době uzavření smlouvy nebyl důvod úpadek dlužníka předpokládat. Pokud by ale člen statutárního orgánu splnil svoji povinnost řádně a včas, dlužník by nepřevzal nové závazky a stávající závazky by v insolvenčním řízení byly sníženy o část přirostlých úroků. Ve finále by byl žalobce v insolvenčním řízení dlužníka uspokojen více. V této situaci lze očekávat, že člen statutárního orgánu uplatní liberační důvod a prokáže, že porušení povinnosti nemělo vliv na vznik škody (alespoň ne v plné výši). Výsledná výše přiznané škody bude v závislosti na síle tvrzení a předložených důkazů a s přihlédnutím k výši zjištěných po-úpadkových pohledávek, přirostlých úroků a dalších skutečností redukována.

Jak jsem uvedl výše, ochranu § 99 odst. 1 InsZ může využít pouze přihlášený věřitel. Ačkoli mám pochopení pro absenci ochrany pro pasivní nepřihlášené věřitele, v praxi se stává, že věřitel po pečlivé analýze a s přihlédnutím k hodnotě majetkové podstaty dlužníka zjistí, že se mu příprava, přihlášení pohledávky a sledování řízení vzhledem k potřebným nákladům zkrátka nevyplatí. Tito věřitelé jsou přitom pozdním (ne)podáním insolvenčního návrhu poškozeni ve stejné míře, a v podání žaloby jim brání pouze dikce předmětného ustanovení. Pokud je důvodem vědomost o výši zjištěné pohledávky a uspokojení v insolvenčním řízení, je třeba konstatovat, že tyto lze i pro nepřihlášené věřitele soudem zjistit a vypočíst. *De lege ferenda* by bylo vhodné zvážit řešení, které nebude nutit tyto věřitele přihlašovat pohledávky jen pro získání výhod ve smyslu § 99 odst. 1 InsZ.

Závěr

Jelikož velká část zjištěných úpadků obchodních společností končí ve finále zrušením prohlášeného konkursu pro nedostatek majetku, nabízí institut odpovědnosti členů statutárních orgánů poměrně atraktivní prostředek, pomocí kterého může být pohledávka věřitele uspokojena mimo insolvenční řízení. Vzhledem k předpokladu zavinění se náklady věřitelů na kalkulaci způsobené škody značně snížily a členům statutárního orgánu lze proto doporučit, aby povinnost podat insolvenční návrh po pečlivém uvážení včas plnili. V opačném případě hrozí, že budou spravovanou společnost s úpadkem velmi rychle následovat. Věřitelům lze naopak vřele doporučit zkoumat před odškrtnutím vysoké pohledávky za dlužníkem pro praktickou nedobytnost také okolnosti spojené s úpadkem dlužníka a s podáním dlužnického insolvenčního návrhu a zvážit cestu náhrady škody podle § 99 odst. 1 InsZ.

Martin Navrátil

GLATZOVA & Co.

[GLATZOVA & Co., s.r.o.](#)

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
Fax: +420 224 248 701
e-mail: office@glatzova.com

[1] Povinnost dále platí i ve specifické situaci, kdy dojde k zastavení exekuce či výkonu rozhodnutí na majetek dlužníka, protože cena majetku „podniku“ nadále nepřevyšuje výši závazků.

[2] Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2016, sp. zn. 29 Cdo 1212/2016.

[3] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2016, sp. zn. 29 Cdo 1212/2016.

[4] Podobně i JIRMÁSEK, Tomáš. § 99 [Odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020., marg. č. 27 „Jedná se o zvláštní způsob určení výše náhrady škody, neboť řečená konstrukce nepočítá skutečnou výši škody.“

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Korporátní dluhopisy v ČR: růst trhu, regulatorní limity a koncentrace rizik v segmentu podlimitních emisí](#)
- [Dělení, převod a přechod podílu v s.r.o.](#)
- [Nařízení PPWR: cesta do pekla dlážděná dobrými úmysly](#)
- [AML - od zákona č. 253/2008 Sb. k AMLR: co konkrétně musí česká povinná osoba změnit do roku 2027](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [AML a diskriminace v realitní praxi: chyby, které mohou vyjít drah](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)